

En hyllning till general Axel Ljungdahl

naden av bl a vårt bas- och stridsledningssystem. Flygvapnet började få balans och därmed också en mer homogen och uthållig styrka.

● ● Men general Ljungdahl insåg klarare än de flesta att styrkan inte enbart byggs upp med materiella medel. Det fordras också en inre personlig kraft och hängivenhet, där arbete och arbetsmoral utgör en central del.

Jag – och säkerligen många med mig – minns tydligt general Ljungdahls avskedstal till flygvapnets officerare 1960. "Ett sätt att se på livet" hade han kallat sitt anförande, som senare fick skriftlig form genom att tryckas i ett litet häfte. Här utvecklar han sina tankar, som han länge närt, om arbetsmoral, lycka, tillfredsställelse och livsideal m m. Dessa tankar är alltså värda att läsas och begrundas. Ja, kanske på sitt sätt än mer tänkvärda nu än 1960, när vi har att inom försvaret kämpa under hårdare och svårare betingelser än på 60-talet. I sådana situationer kan det – för att citera general Ljungdahl – vara "en god hjälp, om man har vant sig att se på livet med en filosofisk blick."

General Ljungdahl konstaterar, att materiellt välstånd ingalunda är någon garanti för lycka. Att känna *lycka* är enligt Axel Ljungdahl i mycket synonymt med att känna *tillfredsställelse*. Och en anledning till att känna tillfredsställelse är att få uppleva *omgivningens aktning* för det man gör. Men också *självaktningen* är en viktig ingrediens i tillfredsställelsen och därmed lyckan. Och självaktning är ett begrepp som general Ljungdahl starkt kopplar till strävan att alltid göra ett gott arbete. Axel Ljungdahl tar här begreppet *tjänstehängivenhet* i sin mun. Ett bra ord. I mångt och mycket blir general Ljungdahls ord en hyllning till *arbetet*, som en viktig ingrediens i begreppet lycka. Men han framhåller också betydelsen av att arbete och *privatliv* ges en god balans. Och genom en sådan balans får man, enligt Axel Ljungdahl, uppleva *harmoni* i sin tillvaro.

Mycket mera finns att läsa och lära av de skrifter, som general Ljungdahl producerade i samband med och efter sin pensionering. Här finns dock inte utrymme för en mera fullständig redovisning. Men ord som *medmänsklig*het, *respekt för andras åsikter*, *förmåga*

General Axel Ljungdahl:

"Om man är ute och söker efter ett sätt att se på livet, så vore det väl minst sagt underligt, om man helt skulle kunna komma förbi en fråga som har betydelse och som alltså betyder så kolossalt mycket för miljoner och åter miljoner av människor, som religionen. Jag har inte nämnt den frågan – den livsyn som jag har lagt fram är inte i och för sig religiös, men om vi tänker på innehållet, så täcker det, vad etiken beträffar, det väsentliga i vår kristna lära, även om jag har nått fram till den etiken med en annan motivering. Men religion är inte bara etik. För ett otal människor tillgodoser religionen – vilken religion det än är – ett inre behov, som inte kan definieras, och för sådana människor är religionen en hjälp, ett stöd och en tröst, som man inte skall underskatta. Det vore blindhet att förneka detta historiska faktum, och det är naivt att på något sätt sticka under stol med eller vara generad för, om man känner så själv.

att skilja på sak och person, får utgöra några exempel på värderingar som i högsta grad hör hemma även i dagens ledarskap. I detta hänseende är general Ljungdahl tidlös.

Låt mig avsluta denna hyllning till general Axel Ljungdahl med ytterligare ett citat:

"Vad arbetet och arbetsglädjen betyder för tillfredsställelsen i livet framgår bäst om vi tänker på en människa som inte gör sitt bästa i tjänsten, utan tvärtom försöker komma undan med att göra minsta möjliga. ... Tror Ni verkligen, att en sådan man blir tillfredsställd med sin tillvaro? Kan han behålla sin självaktning? Hur tror Ni att han känner sig, när han blir gammal och ser tillbaka på sitt liv – tror Ni verkligen att en sådan man kan säga, att han är tillfredsställd med livet, att det har skänkt honom en varaktig lycka? Nej – jag är grundövertygad om, att en sådan man har begått ett fullkomligt ödesdigert misstag – han blir en besviken och olycklig människa."

(Obs! När detta sades fanns ännu inga kvinnliga officerare.)

Den som hade förmånen att få arbeta under general Ljungdahl och även lära känna mannen bakom generalfasaden förstår att han fick ett rikt liv. Han hade all anledning att känna både glädje, tillfredsställelse och stolthet över sina insatser, inte minst för det svenska flygvapnet. ■

Sven-Olof Olson
Chef för flygvapnet 1982-88

General Axel Ljungdahl avled i april i år i sitt 98:e levnadsår. General Ljungdahl var chef för flygvapnet 1954-1960 och efterträdde general Bengt Nordenskiöld. General Ljungdahls liv blev långt och innehållsrikt, inte minst sett i flygarperspektiv. När bröderna Wright i december 1903 genomförde den första flygningen i världen med motorflygplan var Axel Ljungdahl drygt 6 år gammal.

Sin egen flygutbildning fick han som arméofficer åren 1922-23. 1935 övergick generalstabsofficeren Ljungdahl till flygvapnet och fick i olika befattningar vara med om att leda flygvapnets uppbyggnad från ett nära nog nolläge till ett av världens mest välrenommerade flygvapen.

General Ljungdahl gick i pension 1960. I dagens organisation finns endast ett fåtal äldre bland FV-personalen som har personlig erfarenhet av general Ljungdahls ledarskap. Hans eget intresse för och omtanke om flygvapnet slutade emellertid inte i och med pensionen, även om han hade klokheten att vare sig formellt eller informellt lägga sig i efterträdarnas göranden och låtanden. Men han höll sig hela tiden à jour med utvecklingen och jag hade personligen tillfälle att in i hans sista levnadsår orientera om vad som i stort tilldrog sig. Han var alltid en intresserad lyssnare. Ibland inflikade han en fråga eller en kommentar som snabbt påminde mig om skärpan i hans ledarskap under cheftiden.

När Axel Ljungdahl lämnade den jordiska tillvaron hade över tusen provflygningar med JAS 39 Gripen ägt rum. Detta belyser i ett nötskal den tidsmässiga vidden på general Ljungdahls liv. Självt genomförde general Ljungdahl sin avskedsflygning som flygvapenchef 1960 i en J 28 Vampire!

Något förenklat kan hävdas att Bengt Nordenskiöld byggde upp vårt flygvapen kvantitativt främst vad avser antalet flygplan. Under Axel Ljungdahls tid som CFV började den nödvändiga moderniseringen och utbygg-